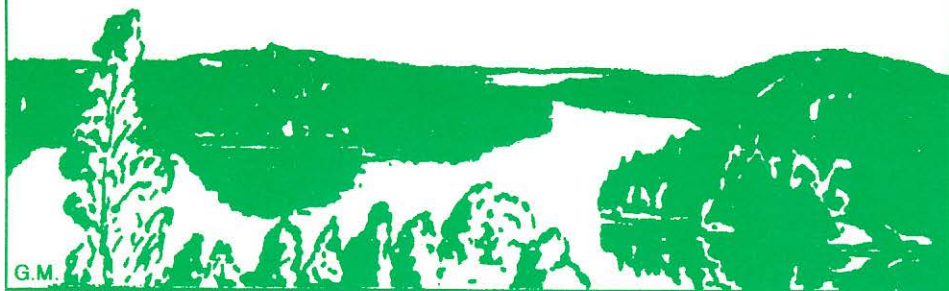
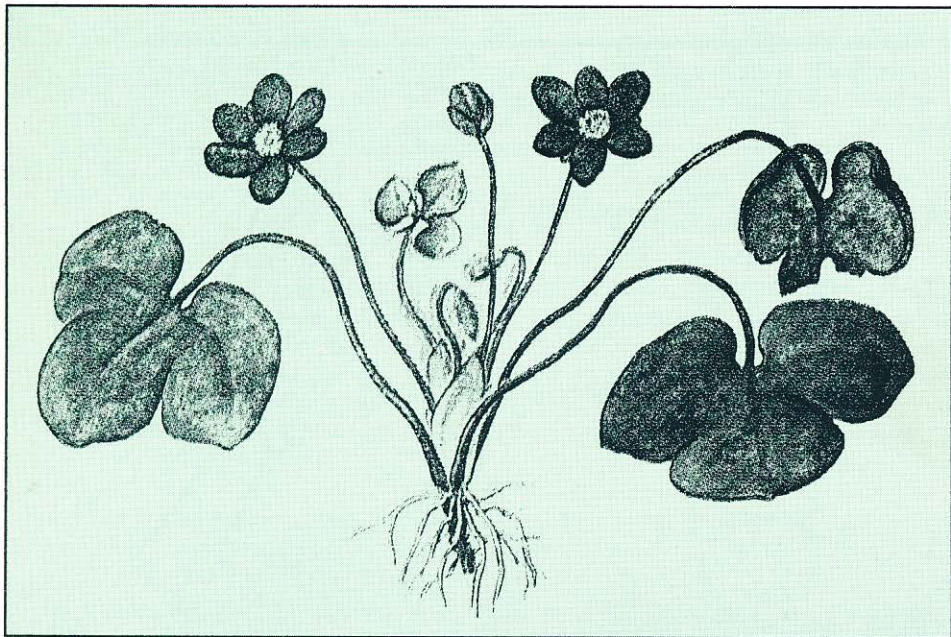

BOTVIDSBYGDEN

NR 1 1994

Blåsippan är en av våra mest kända vilda växter. Den far mer illa av att plockas än sin släkting viisippan och är därför fridlyst på många ställen. I toppen av dess lodrätta jordstam sitter nämligen en knopp med anlagen till nästa års blommor och blad, och om man plockar blåsippor är det stor risk att denna knopp skadas, särskilt om man gör det tidigt på våren när blomskafven är korta. De delar av plantan som finns kvar i jorden kan då dö.

Botkyrka Hembygdsstyrelse 1994: Överst i mitten ordf. Sune Wehlin, till vänster om honom kassör Ulrica Nilsson, till höger sekreteraren Siv Johansson. Nedre raden från vänster: Ingrid Avelin, Arne Mattsson, Ellinor Palm och Rune Engström.

Årsmöte på Trädgårdstorp

Lördagen den 12 mars 1994 hade Gillet årsmöte. Det var ca 35 medlemmar som hade hörsammat inbjudan och infunnit sig på Trädgårdstorp. Mötet började med en tyst minut för våra avlidna medlemmar under året. Till ordförande för årsmötet valdes Lars Boman och till sekreterare valdes Siv Johansson. Därefter vidtog val av styrelse och övriga funktionärer. Innan årsmötet avslutades och festligheterna började, avtackades de avgående styrelse- och kommittéfunktionärerna för det arbete de lagt ner under året.

BOTVIDSBYGDEN

TIDSKRIFT FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLES MEDLEMMAR

ANSV. UTGIVARE: Sune Wehlin

REDAKTION: Arne Mattsson, 08-530 371 16, Rune Engström, 08-91 10 92

Sista manusdag för bidrag till nr 2 1994 är den 13/9 1994

Styrelsens och kommittéernas sammansättning 1994

<i>Ordförande</i>	Sune Wehlin
<i>Sekreterare</i>	Siv Johansson
<i>Kassör</i>	Ulrica Nilsson
<i>Vice ordförande</i>	Ingrid Avelin
<i>Vice sekreterare</i>	Arne Mattsson
<i>Styr.suppleanter</i>	Rune Engström Ellinor Palm
<i>Revisorer</i>	Bodil Sjöberg Jan Olov Carlsson
<i>Rev.suppleanter</i>	Els-Britt Sellin Arne Eriksson

Dans & Musik

Torbjörn Palm
Monica Wahlman
Ulf Bölja
Bodil Sjöberg

Barn & Ungdom

Ingrid Avelin
Lars-Erik Hultman

Sportkontakt

Ingrid Avelin
Lars Kärström

Slöjdsektionen

Christina Lindé
Lars Kärström
Karin Gerstel

Dräktråd

Elsie Karsbrink

Arkivarier

Gunnar Avelin
Ingrid Engström
Hans Ramstedt
(kontakt för Gillet)

Red. Botvidsbygden

Arne Mattsson
Rune Engström

Hembygdskommitté

Ingrid Engström
Rune Engström
Eva Sandin
Gunborg Eriksson
Lars-Gunnar Lindström

Trädgårdstorpsskommitté

Arne Eriksson
Bror Årbro
Kristina Szykier
Gunnar Avelin
Sture Jansson

Utbildning

Lars-Erik Hultman
(Ungd.ringens kurser)
Gunnar Avelin
(Övriga kurser)

Pressombud

Ellinor Palm
Arne Mattsson

Ombud till Sthlms distrikt

Gunnar Avelin
samt styrelsen

Förtjänsttecken kommitté

Berndt Lundström
Britt-Inger Hultman
Lars Ax
samt 3 från styrelsen

Valberedning

Christina Lundwall
Karin Mattsson
Birger Sjöberg

Det kryllar av liv under mossan

- Inom vår förening har vi en berömd upptäcksresande! Sven-Gunnar Broström. Han hittade redan som barn sin första hållristning och sedan har det fortsatt. Sedan en del år anlitar Riksantikvarieämbetet Sven-Gunnar till att utforska hållristningarna i vårt land. Beståndet av ristningar har, efter det att Sven-Gunnar och hans medarbetare inventerat, fördubblats. Sven-Gunnar anses som en av de skickligaste i Sverige inom sitt gebit. Rune E

I ett slag har Bohuslän "fått" 150 fler hållristningar. Ett resultat av en inventering som gjorts på grund av hotande luftföroreningar.

Bohuslän har ju länge varit känt som Sveriges kanske intressantaste landskap när det gäller hållristningar. Experterna räknar med c:a 1400 tidigare kända ställen med bildristningar.

Hållristningarna ligger där de har legat sedan bronsåldern, då bönder ristade skepp och gubbar på jättestora naturliga griffeltavlor, dvs de av inlandsisen blankslipade granithällarna.

Vad som nu har hänt är att RAA bett två erkänt skickliga spårhundar, Sven-Gunnar Broström och Kenneth Ihrestam, inventera och leta rätt på vad som sig under mossan dölja kan. Och detta har lett till att antalet kända hållristningar gått upp så kraftigt.

Det innebär en fördubbling i de trakter, som nu blivit inventerade.

Broström hittade redan som barn sin första hållristning i Uppland. När han sedan fick arbete som kartingenjör i Botkyrka fortsatte han av bara farten, inventerade halva Sörmland och utvecklade en så framgångsrik metod, att han idag anses som en av de skickligaste i sitt gebit.

Högt upp i branterna

Nu har de båda gått igenom delar av Bohuslän. Längst i söder i Göteborg-Kung-

älvstrakten visade det sig, liksom tidigare, vara glest mellan figurer, men gott om skålgropar, små runda glattslipade gropar i klippan, som folk kan tänkas ha offrat till gudarna i.

- Typiskt för denna trakt är annars att ristningarna ibland sitter så besvärligt till, högt uppe på branta ställen eller långt ner på hällar i platta marken, säger Sven-Gunnar Broström. Annars brukar de vara ristade på låga sluttande hällar, där folk bekvämt kunde betrakta dem som på en bronsålderstida konstutställning.

Kanske har de i göteborgstrakten ristats av ynglingar, som med risk för liv och lem klättrat upp för stupet, en sorts mandomsprov.

Man kommer att tänka på dagens ungdomar som älskar att klottra graffiti på otillgängligast möjliga ställen och där ingen sedan kan undgå att se dem och antingen glädjas eller förfasa sig.

Män med spiralar

I Tanums kommun ligger några av Bohusläns allra mest kända ristningar, i Backa i Brastad, Störreberg i Bro osv. Men nu har Broström och Ihrestam fyllt i luckorna mellan dessa med nya upptäckter.

Ulf Bertilsson på RAA, deras uppdragsgivare, är speciellt glad över några människofigurer med armar som spiraler från Lysekilstrakten.

- Helt unikt, kommenterade han. Och samtidigt så typiskt för bronsåldern, då dessa bilder gjordes.

En annan ristning föreställer sju årder, en föregångare till plogen, mycket tydligt tecknade, samt en grupp vildsvin.

Gubbarna har ofta horn på huvudet, fyrkantiga överkroppar och tjocka vader samt är beväpnade med yxa och/eller svärd.

- Antagligen är det krigare i harnesk, tolkar Bertilsson. De tidigaste krigarna med svärd och yxor, har hittats i just bronsåldersgravar. Dessa bronssvärd var inte bara till att stoltsera med. Det visar huggmärken på eggen.

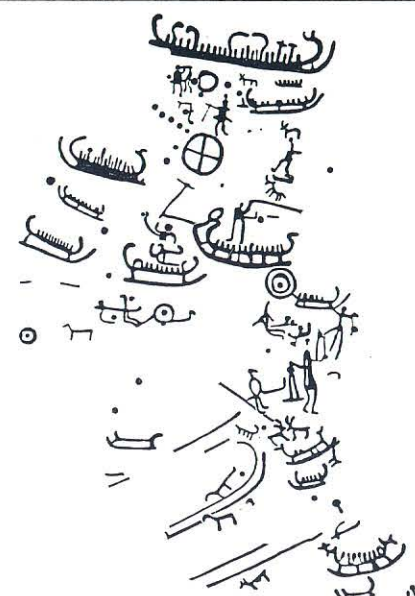
De är också utmärkta stickvapen.

Sagofigurer?

I norr, Strömstadsområdet slutligen, har de båda hållristningsletarna gjort sin kanske allra finaste upptäckt, en stor, välkomponerad ristning med båtar, människor, hästar och fotspår.

I mitten dominerar ett stort skepp med dubbla relingar, stående män och kvinnor som svingar sina paddlar högt i luften, sköldar på båtens sida och en stor mansfigur, som tar emot båten i fören. Ganska likt Brandskogs-skeppet utanför Enköping. Kvinnorna och männen på skeppet har klart urskiljbara individuella drag, näsor, hakor, frisy, kroppar, vilket är mycket ovanligt.

- Jag tror att det måste vara någon scen ur en på den tiden välbekant saga, säger

Hållristning vid Enerhogens gård i Björke Skee socken, upptäckt och uppmätt 1991 av S-G Broström och K Ihrestam.

Sven-Gunnar Broström, på samma sätt som Sigurdssagan förekommer i flera olika varianter på runstenar senare.

På samma håll finns män i enmanskajaker, fotavtryck och bilder av eleganta hästar som tycks röra sig i språng över hällen.

Dansare, bröllop, vagnar

Andra motiv från strömstadsområdet är processioner av människor, dansare, bröllops-scener och en vagn som påminner om en ristning i den kända Kiviksgraven.

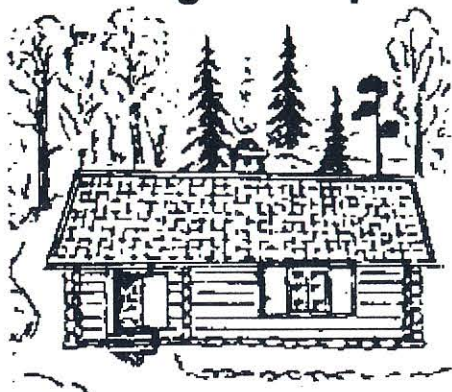
Den nu pågående inventeringen i Bohuslän ingår i det projekt, som ska kartlägga Sveriges hållristningar. ■

EN VÄDJAN

från Ingrid Engström som samlar bilder och med hjälp av dessa beskriver så mycket som möjligt av vad som händer i vårt Gille: Fotografera flitigt och skänk Gille några bilder. Anteckna vad som hänt, datum, personer m.m.

SLÄTTEN

båtsmanstorp på Trädgårdstorp

Dessa rader skall inte handla om Slätten. För några år sedan gjorde medlemmar under ledning av Vera Torgilsson ett förnämligt forskningsarbete om Slätten. Deras berättelse om Slätten hoppas vi få redovisa i ett kommande nummer av vår tidning. Men om systemet med att bygga upp försvar av landet mot leda fiender kan jag berätta här. Det var riksomfattande och i detta system ingick Slätten och båtsmännen som levde där med familjer som en liten men säkert viktig del.

Båtsmännen var sjöförsvarets (och anfallets) motsvarighet till de "landburna" soldaterna. När Sverige i slutet av 1500-talet började skaffa sig besittningar i Estland kom sjöförsvaret att få större betydelse, och nu kunde man börja tala om riktiga sjöslag. Hittills hade man haft hyresbåtsmän – det värvade sjöfolket. För att komplettera dessa infördes s.k. utskrivning. Redan 1606 sattes dessa utskrivningar i system.

Vid utskrivningstillfället skulle prästen i församlingen förevisa en mantalslängd på allt manfolk i socknen. De som var uttagna till båtsmän skulle vid dödsstraff infinna sig till utskrivningen.

För underhåll av krigarna och deras familjer var socknen indelad i rotar som skulle hålla båtsmännen med utrustning och ett torp. Detta skulle kunna ge skörd och kobete. Torpen var för det mesta upptagna i bygdens utmarker. Innehavaren fick odla upp marken. Stuga och uthus skulle rothållarna bygga. Kungl. Maj:t hade bestämt att stugan skulle vara minst 8 alnar "inom knutarna" dvs. knappt 6 meter lång invändigt. Vanligtvis visade det sig vid torpinspektionerna att bönderna knappt in en eller en halv aln.

Hur torpet skulle se ut fanns noggranna beskrivningar på. Det skulle finnas kök med kammare, det skulle finnas fönster, dörrar, golv och tak samt erforderlig mur med bakugn. I en beskrivning från 1883 finns en ännu noggrannare beskrivning. Stugan 9 alnar lång och 8 alnar bred, spis med bakugn, kammare 5 1/2 alnar lång och 5 alnar bred. Vinden skulle vara försedd med bräder över trossbottnen så att den skulle kunna tjäna som matbod. Fönster skulle finnas på gavlarna och trappa från förstugan. Till torpet skulle höra lada med inbyggt fåhus, 6 alnar lång och 5 alnar bred och rymma två kor. En tröskloge skulle också finnas 23 x 4 alnar. Båtsmannen fick sitta kvar på torpet så länge han var i tjänst. Det fanns i kontraktet bestämt hur man skulle förfara om båtsmannen dog eller blev avskedad – man fick olika lång tid på sig att lämna torpet.

Båtsmannen var en kungens man. Kanske hade han och hans familj bättre än många andra i samhället. Rothållarna hade militärmyndigheten över sig. Denna skulle se till att båtsmannen överlevde – på land.

Det finns många exempel på att båtsmannen och hans familj ändå hölls i den fattiga massan i samhället. Detta bevisas bland annat av det stora antalet båtsmän och båtsmansänkor som togs in på socknens fattighus.

År 1901 beslöts att allt eftersom båtsmansbeställningarna blev vakanta skulle de inte återbesättas. Så försvann undan för undan denna för Sveriges försvar viktiga institution.

Rune E

Hembygdsdag på Hågelby

Den 20 maj 1984 var det hembygdsdag på Hågelby. Botkyrka Hembygdsdagskommitté var med. Vi bjöd in botkyrkaborna att komma till oss med sina fotoalbum. För att underlätta det hela tog vi med oss reprotröstning till Hågelby – vi tänkte oss att "fotografera av" intressanta bilder ur de medförda albumen.

Som så många idéer som inte fungerar, får man väl räkna denna dit.

Till den här dagen hade jag inbjudit Arne Collmo från Kalmar för att fotografera. Jag skulle ordna kön.

Vi fotograferade bilder och även namn, adress och telefonnummer på givaren för att efteråt få detaljer om bilderna.

Två kom: en med en bild, en med flera.

Alltså två. När jag sedan sökte kontakt med de fotoägande givarna, så blev det stopp. Det blev ingen kontakt, men jag har bilderna kvar, kanske till en annan gång?

ALEXIS BLOMBERG TILL MINNE

Den 9 februari 1994 avled Alexis Blomberg. Alexis kommer vi ihåg framför allt som vår smed. Han har designat Botkyrkastaken. På julmarknader, hembygdsdagar och vid andra sammankomster hördes hans hammarslag borta från Smedjan. Det var Alexis som också skötte om våra bin och bikupor så att vi hade honung att sälja. Han har hjälpt till vid uppbyggandet av en del av husen vid Trädgårdstorp bl.a. Slätten och dessutom sett till att vi fått elinstallationer gjorda. De sista åren har Alexis ej aktivt kunnat arbeta på Trädgårdstorp, men kom gärna upp och hälsade på. Det kunde också hända att vi fick höra några dragspelstoner, ty på äldre började Alexis spela dragspel. På Allégården där Alexis bodde de sista åren gladdes han många med sitt spel.

USA 1995

I maj, närmare bestämt 20/5 – 9/6 1995 åker vi igen till USA. Där är då sommar och 28–30°. Vi har tänkt oss följande rutt:

Stockholm–Washington–Phoenix–Grand Cannon–Denver–Houston–Florida–Orlando–Chicago–Stockholm.

Vi blir borta 3 veckor och priset, inkluderat resa–hotell, transfer, buss och mat, är räknat i dagsläge till 15.850:– (en liten fundering kring förra resan som varade i 14 dagar och dess kostnad. Researr. Stig Björklund gav som första bud 15.000:– som sänktes till 12.000:– och sist till 9.450:–, sen kunde gruppen själva sänka resans pris till 4.650:– genom gemensamt ihopstjänade pengar, bidrag och stipendium.)

Vi har tänkt oss att i Houston gästa våra vänner i dagarna 5, för övrigt gäller hotell i 2 bäddrum.

Söndagen den 24 april kl. 19.00 ska vi ha en info- och diskussionsafton på Trädgårdstorp dit alla intresserade är välkomna.

Sista anmälningsdag den 24 april till: Lars Ax, 778 86 49, Ulla Källander, 530 369 25, Edi Marhold, 778 29 45 eller Ellinor Palm 530 341 45.

KALLELSE

Måndagen den 18 april kl. 19.30 är det dags för årets första kvartalsmöte till vilket du härmed kallas.

Dagordningen till mötet finns med på ett separat blad.

STYRELSEN

VÄLKOMMEN ATT FIRA VALBORGSMÄSSOAFTON PÅ TRÄDGÅRDSTORP

Traditionsenligt kommer vi
att fira Valborg också i år.
Vi tänder brasan ca 19.30.
Kaffeservering öppen.

GYNNA VÅRA ANNONSÖRER!

TUMBA EL-HANDEL

Olivnvägen 8 – 147 31 Tumba
Tel. 08-530 314 50, 530 303 81
Fax 08-530 602 70

- ☐ INSTALLATION
- ☐ ELMATERIAL
- ☐ DATA & TV-SPEL
- ☐ TELEPRODUKTER
- ☐ PARABOLER

HÄGELBY GÅRD – 147 43 TUMBA

ÖPPET ÅRET RUNT

VARDAGAR 11.00–15.00

SÖNDAGAR 13.00–17.00

ÖVRIGA TIDER BOKAR VI FÖR
FESTARRANGEMANG UPP TILL 160 PERSONER

BORDSBEST: 08-530 378 87

FESTVÅNING/

CATERING: 08-530 624 03

VÄLKOMNA!

Bert Ek Thomas Bjurholm